

STORTINGET

Representantforslag 14 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås

Dokument 8:14 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om nasjonal satsing for flere lærere i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Læreren er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring i skolen. Til tross for stor tverrpolitisk enighet om viktigheten av kvalifiserte lærere har lærermangelen økt dramatisk de senere årene. Andelen som underviste i grunnskolen uten godkjent lærerutdannelse, økte fra 3,4 pst. i 2013/14 og til 5,6 pst. i 2017/18. Dette tilsvarer en økning på hele 40 pst. og betyr at barn og unge i 1,5 millioner skoletimer blir undervist av personer som ikke er utdannet lærer. I videregående opplæring mangler over 15 pst. av lærerne den nødvendige pedagogiske kompetansen.

Forslagsstillerne er derfor kritiske til at regjeringen ikke har prioritert rekruttering av lærere høyere på sin politiske dagsorden, men tvert imot har bidratt til å forsterke lærermangelen. Selv med en økning i søkerantallet til lærerutdanningene dette siste året, så er det langt igjen før behovet for lærere er dekket. Skjerpede og ufornuftige opptakskrav til lærerutdanningene har medført at skolen bare i 2018 har gått glipp av minst 660 studenter som har søkt og hatt lærerutdanningene som sin førsteprioritet. Siden 2016 og fram til i dag har skolen mistet nesten 1 800 potensielle lærere. Dessuten meldes det om at avskiltingen av 33 000 erfarne lærere, ved at regjeringen gav kompetansekravene for undervisning tilbakevirkende kraft, har bidratt til at lærere slutter, tar ut

tidlig pensjon, eller at de rett og slett ikke får tilbud om ny jobb dersom de må søke seg ny lærerstilling ved f.eks. flytting til en annen kommune.

Staten og kommunene rår over de sentrale virkemidlene og er hovedansvarlige for å sikre god rekruttering. I tillegg til å innføre fornuftige opptakskrav til lærerutdanningene og gi varig dispensasjon fra kompetansekravet for erfarne allmennlærere, så mener forslagsstillerne at det er en rekke tiltak som bør brukes for å få bukt med den økende lærermangelen i skolen. Det forutsettes at forslag som berører lærernes lønns- og arbeidsvilkår, skal avklares i samarbeid med partene og lokale tillitsvalgte.

For eksempel kan arbeidsgivere kontakte lærerstudenter seint i utdanningsløpet for å rekruttere dem til jobb. Om lag 25 pst. av alle nyutdannede lærere går inn i andre yrker enn læreryrket, noe som årlig tilsvarer om lag 1 000 lærere. Eksempelvis kan et engangsbeløp til nye lærere som vil ta en lærerstilling i den aktuelle kommunen/skolen, være et effektivt virkemiddel. Staten, skoleeierne og rektorene må dessuten stimulere lærere til å stå lenger i arbeid ved å ta i bruk gode seniortiltak. En stor del av lærerne går av med pensjon før oppnådd pensjonsalder. Et annet tiltak vil kunne være tilbud om å hospitere i skolen for lærerutdannere. Lærerutdannerne vil få oppdatert kunnskap om arbeid i skolen og få relevant grunnlag for eget FoU-arbeid, og skolene får samtidig tilgang på flere kvalifiserte lærere.

De første årene i yrket er spesielt viktige ettersom dette er en kritisk fase der mange lærere faller fra. Etter initiativ fra Sosialistisk Venstreparti vedtok et enstemmig storting at regjeringen, i samarbeid med partene i arbeidslivet og universitetene og høyskolene, skulle utarbeide et likeverdig tilbud om en nasjonal veiledningsordning som alle nyutdannede lærere skulle omfattes

av, jf. Dokument 8:5 S (2016–2017) og Innst. 182 S (2016–2017). Rammene for ordningen som nylig ble framlagt, er etter forslagsstillernes syn for lite forpliktende for kommunene. Regjeringen har heller ikke så langt vist vilje til å kompensere kommunene for økte kostnader. Skal en lykkes med en veiledning som omfatter alle, må kravet om veiledning forskriftsfestes, og det må følge midler med.

Økt lærertetthet i grunnskolen og i videregående skole vil gi lærerne mer tid og bedre muligheter til å følge opp elevene på en god måte. En tillitsreform vil bidra til å redusere rapporteringsbyrden og en overdreven test- og målstyring som bidrar til ensretting og teoretisering av skolen. Lærere som har sluttet i skolen, den såkalte reservestyrken, melder at tid til å gjøre en god jobb, med økt faglig handlingsrom og mindre byråkrati, er viktig for at de skal søke seg tilbake til læreryrket. På sikt vil derfor disse tiltakene bidra til å rekruttere og beholde lærere.

Ordningene med nedskrivning av studielån som gjelder avgrensede geografiske områder, kan relativt enkelt utvides til å gjelde for et større geografisk område, samtidig som størrelsen på avskrivninger kan økes. Også ordningen med stipender for personer uten formell lærerkompetanse kan styrkes slik at den enkelte kan avlegge den utdanningen de trenger. Informasjonen om stipendordningen bør forbedres, slik at rektorer og kommuner kjenner til ordningen og benytter seg av den.

Lærermangelen truer kvaliteten på opplæringen, undergraver tilliten til profesjonen og rammer elevenes rett til et likeverdig skoletilbud uavhengig av bosted og behov. Rekrutteringen av nye lærere, og innsatsen for å beholde lærere, må styrkes for at samfunnet skal kunne oppfylle retten alle elever har til å motta undervisning fra kvalifiserte lærere. Forslagsstillerne mener det haster med å iverksette tiltak for å motvirke lærermangelen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g

1. Stortinget ber regjeringen fjerne firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen.
2. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova og friskolelova slik at det gjeninnføres et unntak fra kompetansekravet i undervisningsfag for allmennlærere som oppfylte kravene for å bli ansatt i undervisningsstilling, inkludert allmennlærere som har påbegynt utdanningen før 1. januar 2014.
4. Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste den nasjonale veiledningsordningen for nyutdannede lærere.
5. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en nasjonal rekrutteringskampanje og stimulere til lokalt rekrutteringsarbeid rettet mot lærerstudenter i siste del av utdanningen.
6. Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med forslag om å utvide stipendordningene og utvide området for nedskrivning av studielån etter fullført lærerutdanning.
7. Stortinget ber regjeringen gjennomføre et kompetanseløft for kvalifiserte som underviser i skolen.
8. Stortinget ber regjeringen iverksette målrettede tiltak for å få tilbake reservestyrken av lærere som jobber utenfor skoleverket, blant annet ved å innføre en tillitsreform i skolen som sørger for at det totale omfanget av kartlegginger, målinger, rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå reduseres, slik at lærernes tid til eleven og lærernes handlingsrom ivaretas.
9. Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre forhandlingsansvaret for lærere fra kommune til stat.
10. Stortinget ber regjeringen oppfordre partene til aktivt å ta i bruk handlingsrommet i avtaleverket om å heve lærernes lønnsnivå og i samarbeid med partene utforme en forpliktende tiltaksplan for hva staten kan bidra med.
11. Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, sørge for at skoleeier og skoleledelsen tar i bruk attraktive seniortiltak for at lærere skal kunne stå lenger i jobb.
12. Stortinget ber regjeringen styrke utviklingen og driften av desentralisert yrkesfaglærerutdanning.
13. Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal norm for økt lærertetthet for videregående opplæring og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med et forslag til en opptrappingsplan for når og hvordan denne kan implementeres.

3. oktober 2018

Audun Lysbakken

Mona Fagerås